

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/113/2023
Identifikačné číslo spisu:	5115214342
Dátum vydania rozhodnutia:	29.01.2025
Meno a priezvisko:	JUDr. Terézia Mecelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:5115214342.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne W. H., narodenej XX. K. XXXX, D., I. XXX/XXX, zastúpenej splnomocnenkyňou Advokátska kancelária LEGALIZZ s.r.o., Beluša, Farská 1156/53, IČO: 47 251 514, proti žalovanému E. K., narodenému X. S. XXXX, Ž., B. O. D. XX, zastúpenému splnomocnenkyňou Advokátska kancelária JUDr. Marián Kurhajec, s. r. o., Bratislava, Bajkalská 13, IČO: 36 860 662, o zaplatenie 3.883,68 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 2C/245/2015, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Žiline zo 16. decembra 2022 sp. zn. 10Co/138/2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline zo 16. decembra 2022 sp. zn. 10Co/138/2021 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d Ľ a š i e k o n a n i e.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Žilina (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „súd“) v poradí druhým rozsudkom z 12. júla 2021 č. k. 2C/245/2015-88 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni 3.560,04 eur spolu s 8,5 % úrokom z omeškania a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Súčasne žalobkyni priznal voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Rozsudok právne zdôvodnil ustanoveniami § 100 ods. 1, § 101, § 663, § 671 ods. 1 a § 680 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Vecne dôvodil, že predmetom konania je zaplatenie dlžného nájomného (prenájom pozemkov a drobnej stavby). V konaní bolo preukázané, že medzi stranami sporu bol založený občianskoprávny nájomný vzťah, na základe zmluvy o uzavretí budúcej kúpnej zmluvy a o nájme, a žalobkyňa je právnym nástupcom A. H., ktorý so žalovaným zmluvu pôvodne uzavrel (a to titulom prevodu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré tvoria predmet nájmu, darovacou zmluvou). Súd mal za preukázanú aj skutočnosť, že žalovaný ako nájomca porušil svoju povinnosť zaplatiť vyúčtované nájomné a vznikol mu dlh voči žalobkyni vo výške 3.883,68 eur. Žalovaný neunesol dôkazné bremeno ohľadne tvrdenia, že nemohol riadne predmet nájmu užívať. Bolo totiž povinnosťou nájomcu, aby bez zbytočného odkladu upozornil prenajímateľa, že skutočne dohodnutý nájom nemôže realizovať, a to pre vady. Toto však neurobil. Nakoľko v konaní nebolo preukázané, že by žalovaný žalovanú pohľadávku v sume 3.883,68 eur uhradil, súd žalobe vyhovel (čiastočne ju však zamietol z dôvodu vznesenej námietky premlčania). Nezaplatením vyúčtovaného

nájomného v lehote splatnosti sa dostal žalovaný do omeškania, súd preto žalobkyni priznal aj úrok z omeškania z nezaplatenej sumy. Rozhodnutie o trovách konania súd prvej inštancie právne odôvodnil ustanovením § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a vecne úspechom žalobkyne v spore takmer v plnom rozsahu.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolanie žalovaného rozsudkom zo 16. decembra 2022 sp. zn. 10Co/138/2021 podľa § 388 CSP rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu zamietol a žalovanému priznal nárok voči žalobkyni na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Uviedol, že súdom prvej inštancie ustálený relevantný skutkový stav zodpovedá inštitútu vecného bremena podľa § 151n ods. 1 veta prvá Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého vecné bremená obmedzujú vlastníka nehnuteľnej veci (žalobkyňu) v prospech niekoho iného (žalovaného) tak, že je povinný niečo trpieť, niečoho sa zdržať alebo niečo konať. Odvolací súd sa postupom podľa § 382 CSP odklonil od právneho posúdenia prezentovaného súdom prvej inštancie, nakoľko opísané rozhodné skutkové okolnosti napĺňajú pojmové/definíčné znaky ustanovenia § 151n ods. 1 Občianskeho zákonníka a naopak, vylučujú posúdenie daného zmluvného vzťahu ako vzťahu nájomného, ktorého podstatou je právo nájomcu, aby najatú vec dočasne (na dojednanú dobu) užíval alebo z nej bral úžitky (druhá alternatíva prichádza do úvahy pri tzv. „plodonosných“ veciach). V danej veci totiž obsahom/zmyslom zmluvného dojednania bola mimo rámca akejkoľvek pochybnosti povinnosť vlastníka pozemku strpieť na/vo svojom pozemku existenciu umiestneného/vedeného kábla (resp. elektromeru), a to na dobu neurčitú. Inými slovami, zmluva nesmerovala k prenechaniu veci/pozemku na užívanie. Nadväzne bez právneho významu ostáva námietka žalovaného o nedostatku aktívnej vecnej legitimácie žalobkyne, nakoľko (§ 151n ods. 2 Občianskeho zákonníka) vecné bremená spojené s vlastníctvom nehnuteľnosti prechádzajú s vlastníctvom veci na nadobúdateľa. Nárok žalobkyne (na odplatu za vecné bremeno) sa vo všeobecnosti javí ako dôvodný (existencia obmedzenia vlastníka nehnuteľnej veci je preukázaná, pričom skutočnosť, či k odberu elektrickej energie naozaj došlo, nie je z tohto aspektu určujúca, hoci ani nemožno považovať za preukázané tvrdenie žalovaného, že žalujúca strana zodpovedá za technický stav zariadenia, neumožňujúci odber elektrickej energie žalovaným). Z aplikácie ustanovenia § 151o ods. 1 veta tretia Občianskeho zákonníka však vyplýva, že na nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu je potrebný vklad do katastra nehnuteľností. K uvedenému úkonu nedošlo. Predmetný nárok je nevyhnutné preto subsumovať pod ustanovenia upravujúce inštitút bezdôvodného obohatenia. Pokiaľ následne ide o výšku takéhoto nároku, je nevyhnutné poukázať na zásadný nedostatok relevantných skutkových tvrdení zo strany žalobkyne, a to i napriek výzve v zmysle § 382 CSP. Je nepochybné, že výška odplaty/náhrady za vecné bremeno je kvantitatívne iná (spravidla nižšia), než nájomné. Procesná pasivita žalobkyne v tomto smere neumožňuje (pri rešpektovaní princípu kontradiktórnosti sporového súdneho konania) posúdiť/ustáliť primeranú výšku predmetného bezdôvodného obohatenia (ani voľnou úvahou, absentujú „vstupné“ tvrdenia/údaje - napr. obvyklá odplata za obdobné vecné bremeno v danej lokalite, rozsah zaťaženia pozemku). Konštatované vo svojom súhrne viedlo k zmene napadnutého rozsudku v podobe zamietnutia žaloby z dôvodu neunesenia bremena tvrdenia vo vzťahu k uplatnenému nároku. Rozhodnutie o trovách konania právne odôvodnil ustanovením § 396 ods. 1 a 2 v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 2 CSP a vecne úspechom žalovaného v spore.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj len „dovolateľka“) dovolanie. Dovolanie odôvodnila ustanovením § 420 písm. f) CSP, t. j. nesprávnym procesným postupom súdu znemožňujúcim strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Navrhla, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súd prvej inštancie i odvolací súd vo svojich skorších rozhodnutiach posudzovali zistený skutkový stav vždy podľa § 663 a nasl. Občianskeho zákonníka. Odvolací súd môže aplikovať ust. § 382 CSP, avšak v danom prípade z výzvy odvolacieho súdu nebolo zrejmé, aké konkrétne ustanovenie hodlá urobiť právnym základom pre rozhodnutie vo veci samej, a aké úvahy a tvrdenia ho k aplikácii ust. § 151n a nasl. Občianskeho zákonníka viedli. Dovolateľka nevedela, ako prispôbiť odlišnému právnemu názoru svoje skutkové a právne námietky a k uvedenému nemala možnosť sa vyjadriť. Jeho rozhodnutie považuje za prekvapivé.

4. Žalovaný považuje dovolanie za neprípustné a navrhol ho odmietnuť. Odvolací súd postupoval v zmysle ustanovenia § 382 CSP.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 CSP), za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spisania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné a dôvodné.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Žalobkyňa v dovolaní namietala, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je prekvapivý. Poukázala na to, že jej nárok nikdy nebol súdmi (i odvolacím) posudzovaný inak ako nezaplatené nájomné. Argumentáciu, na ktorej odvolací súd založil svoje rozhodnutie, sa dozvedela dovolaateľka z rozhodnutia, a preto nemala možnosť na ňu reagovať.

8. Podľa § 420 písm. f) CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP nie je významný subjektívny názor dovolaťela tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto posudzoval opodstatnenosť argumentácie žalobkyne, že v konaní (pred odvolacím súdom) došlo k ňou tvrdenej vade zmätočnosti.

10. Pojemným znakom vady zmätočnosti uvedenej v ustanovení § 420 písm. f) CSP je, že k nej došlo nesprávnym „procesným“ postupom súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu (skôr a dnes ešte v mimosporových konaniach stále účastníkovi konania) realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu por. R 129/1999 a 1Cdo/202/2017, 2Cdo/162/2017, 3Cdo/22/2018, 4Cdo/87/2017, 5Cdo/112/2018, 7Cdo/202/2017 a 8Cdo/85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

11. Z obsahu spisu vyplýva, že súd prvej inštancie rozsudkom žalobe vyhovel (titulom nezaplateného nájomného), a to prvým i druhým rozsudkom. Prvý rozsudok súdu prvej inštancie bol zrušený s tým, že žalovanému nebola doručená žaloba. Odvolací súd vo svojom zrušujúcom uznesení uviedol, že v ďalšom postupe súd prvej inštancie opätovne posúdi uplatnený nárok, pričom primárne odstráni vytknuté nedôslednosti a v rámci meritórneho posúdenia veci sformuluje preskúmateľné a presvedčivé závery k

jednotlivým sporným otázkam, predovšetkým ohľadne namietaného nedostatku aktívnej legitímácie žalobkyne, vznesenej námietky premlčania, resp. ďalšej prezentovanej obrany v podobe tvrdení o neplatnosti nájmu, zániku predmetu nájmu a k ďalším otázkam, ktoré v konaní vyvstanú. Odvolací súd druhým rozhodnutím zmenil rozsudok súdu prvej inštancie, pričom predtým vyzval stany sporu, aby sa vyjadrili k novej aplikácii ust. § 151n a nasl. Občianskeho zákonníka (§ 382 CSP). Svoje rozhodnutie potom založil na tom, že v danej veci sa jednalo o vecné bremeno, ktoré však nebolo nadobudnuté, pretože zmluva nebola zavkladovaná. Nárok bolo potom podľa odvolacieho súdu potrebné posúdiť ako bezdôvodné obohatenie, a tu ale chýbali skutkové tvrdenia.

12. Podľa § 382 CSP ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

13. Princíp tzv. „predbežného právneho posúdenia vecí“ vychádzajúci z § 382 CSP (tiež porovnaj § 171 ods. 1 CSP) súvisí so zameraním sa na dokazovanie sporných skutočností, aby strany sporu dostali príležitosť predstaviť vlastné argumenty týkajúce sa právneho posúdenia veci. Tým by sa mohol predbežný právny názor všeobecného súdu potvrdiť alebo vyvrátiť (III. ÚS 446/2010, 4Cdo/22/2017).

14. Princíp právnej istoty okrem iného znamená možnosť subjektov práva predvídať rozhodnutia štátneho orgánu (teda aj súdu) v konkrétnej veci, ako aj znamená predvídateľnosť postupu súdu, t. j. že obdobné situácie musia byť rovnakým spôsobom právne posudzované (I. ÚS 236/06). Princíp predvídateľnosti súdneho rozhodnutia je považovaný za komponent princípov právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

15. Citované ustanovenie § 382 CSP má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, preto aj v odvolacom konaní platí nutnosť sprístupnenia odlišného právneho názoru stranám sporu tým, že strany vedia, že odvolací súd bude na vec nazeráť inak a môžu tomu prispôbiť svoje právne a skutkové námietky. Výzva odvolacieho súdu v zmysle § 382 CSP je plnením osobitného druhu tzv. manudukčnej povinnosti odvolacieho súdu.

16. V danom prípade odvolací súd nepostupoval dôsledne podľa § 382 CSP a jeho výzvu je možné v danom prípade považovať len za formálnu.

17. Výzvu, tak ako bola formulovaná odvolacím súdom (vo vzťahu k vecným bremenám široko a vo vzťahu k bezdôvodnému obohateniu vôbec), o možnosti použitia ustanovení Občianskeho zákonníka o vecných bremenách, pričom nakoniec odvolací súd založil svoje rozhodnutie na tom, že v danej veci sa jednalo o vecné bremeno, ktoré však nebolo nadobudnuté, pretože zmluva nebola zavkladovaná a nárok bolo potrebné potom posúdiť ako bezdôvodné obohatenie, nie je možné považovať za splnenie si predmetnej povinnosti. Dovolateľka nemala možnosť si z uvedeného vyvodíť, že jej argumentácia sa má zamerať i na bezdôvodné obohatenie.

18. Je možné preto konštatovať, že výzva odvolacieho súdu podľa § 382 CSP, ktorá je koncipovaná tak, že z nej nie je možné vyvodíť, ako vec bude posudzovaná odvolacím súdom, a nedá priestor odvolateľovi predstaviť vlastné argumenty (prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov nižšieho súdu nejavili ako významné), nie je splnením povinnosti v zmysle tohto ustanovenia CSP. Jedná sa len o formálne splnenie manudukčnej povinnosti, bez akejkoľvek možnosti odvolateľa relevantne reagovať.

19. Dovolateľka preto dôvodne namietala porušenie jej základného práva na spravodlivý súdny proces [§ 420 písm. f) CSP].

20. Dovolacím súdom konštatovaná procesná vada zmätočnosti uvedená v ustanovení § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť dovolania; zároveň je však tiež dôvodom, so zreteľom na ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie bez ďalšieho zrušiť.

21. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie majúc za to, že náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade možná i postačujúca (§ 449 ods. 2 CSP) a vychádzajúc z toho, že tým, komu bolo namieste pričítať dovolaním vytýkanú vadu zmätočnosti, bol len odvolací súd.

22. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.